

A Károli Gáspár Református Egyetem Történettudományi Doktori Iskolájának 2025. évi beszámolója és munkaterve a MAB önértékelési szempontrendszerére alapján

I.

Javaslat a 2025. évi doktori minőségcélok és az indikátorok megfogalmazására

Minőségcélok:

1. A MAB új (2025. január 1-én hatályba lépett) doktori minőségbiztosítási elvárásainak tételes nyomon követése, a PDCA ciklus „Ellenőrzés” elemének fokozott érvényesítése.
2. A doktori akkreditációs önértékelés elkészítése, javaslattevői közreműködés a doktori minőségbiztosítás egyetemi rendszerének továbbfejlesztésére.

Indikátorok:

1. Hallgató elégedettségi vizsgálatok kitöltési arányának növelése a doktorandusz hallgatók körében. A kitöltési arány célértéke: 80%.
2. A doktori iskola valamennyi képzési nyelvén a szabályozó és tájékoztató dokumentumok elérhetősége arányának növelése a doktori iskola honlapján. A célérték: 100%

II.

A KRE Történettudományi Doktori Iskola 2025. évi munkaterve a MAB új önértékelési szempontrendszerére alapján

1. ESG 1.1 Minőségbiztosítási politika

MAB elvárás: „A doktori iskola előző akkreditációs eljárása során megfogalmazott ajánlások alapján tett intézkedések bemutatása és értékelése”.

Az előző akkreditáció alkalmával a TDI működésével kapcsolatban érdemi kifogás nem vetődött fel, a jelentés csupán azt kifogásolta, hogy a TDI autonómiáját a kari vezetés nem biztosítja kellőképpen. Ez a probléma Dr. habil. Horváth Géza dékáni ciklusa alatt orvoslást nyert.

MAB elvárás: „A doktori iskolát érintő környezeti és társadalmi változások”.

A 2025. évi beszámolóban választ igénylő kérdések: Melyek az intézménytől független nehézségek, amelyeket a doktori iskola nem tud befolyásolni, de figyelembe kell vennie (fenntartóváltás, hallgatói létszámok változása, a szakterület nemzetközi trendjei stb.)? Milyen külső és belső korlátok állnak fenn, és mit tesz a doktori iskola a nehézségek és korlátok hatásának mérséklésére? Hogyan hatott az új (2016 szeptemberétől alkalmazandó) doktori képzési modellre való áttérés a jelentkezők számára és a fokozatszerzésre való felkészülésükre?

A bölcsészet., de általában a társadalomtudományok nemzetközi leértékelődése, a hazai, csak a gazdasági eredményességre koncentráló kormányzati politika, az egyetemi karokra a rentabilitás érdekében gyakorolt kormányzati és fenntartói nyomás csökkentti a bölcsészettudományok vonzerejét. Ide tartozik egyes felsőoktatási intézmények (pld. az NKE) premizálása a többi egyetem rovására. Mindez egyelőre a TDI-t nem érinti súlyosan, de hosszú távon tartani lehet a hallgatói érdeklődés csökkenésétől. A TDI a képzési terv, azon belül is az időhatárok módosításával, személyre szabottabb képzéssel igyekszik megelőzni az esetleges problémákat.

A 2016. szeptemberétől alkalmazandó doktori képzési modellre való áttérés a jelentkezők számában nem okozott alapvető változást, ugyanakkor a fokozatszerzésre való felkészülésük, a sikeresen végig vitt képzési folyamatok tekintetében egyértelműen pozitív fordulatot hozott. Míg a korábbi időszakban egyes évfolyamokon a lemorzsolódás néha elérte a 80 %-ot is, az új képzési rendszer bevezetése óta a lemorzsolódást sikerült jelentősen visszaszorítani, évfolyamonként legfeljebb egy-két hallgató hagy fel végleg a tanulmányaival.

MAB elvárás: „A minőségbiztosítási politikát a gyakorlatba átültető eljárások hatékonyan biztosítják a felsőoktatási és tudományos élet tisztességének és szabadságának védelmét, valamint a csalás, az intolerancia és a diszkrimináció elleni fellépést”.

A 2025. évi beszámolóban választ igénylő kérdés: Hogyan és milyen eredménnyel lépnek fel a csalás (pl. etikai vétség, plágium), az intolerancia és a diszkrimináció ellen?

A 2024. tanévben volt egy plágium-ügyünk – egy hallgatóról kiderült, hogy több publikációja is mások munkájának egyszerű lefordításával és lerövidítésével készült. Az ügyben fegyelmi eljárást kezdeményeztünk, azonban miután a hallgató kezdeményezte jogviszonyának megszüntetését, így az eljárás okafoggyottá vált.

A TDI működése során sem intoleráns, sem diszkriminatív (oktatói) megnyilvánulással kapcsolatban nem kaptunk soha visszajelzést. Külön figyelünk arra, hogy az egyes évfolyamokon belüli, illetve az évfolyamok közötti kapcsolatok jók legyenek, oktatóink rendszeresen részt vesznek a hallgatók által kezdeményezett rendezvényeken.

2. ESG 1.2 és 1.9 A képzési programok kialakítása és jóváhagyása; folyamatos figyelemmel kísérése és rendszeres értékelése

MAB elvárás: „A doktori iskola képzési programja összhangban van tudományterületének hazai és nemzetközi kutatási irányjaival, az anyaintézmény céljaival és stratégiájával, és megfelelően támogatja a doktori iskola küldetésében és jövőképében foglaltak megvalósítását”.

A 2025. évi beszámolóban választ igénylő kérdések: Milyen eljárások biztosítják a fenti összhangot? Miként kapcsolódik a doktori iskola az intézményi programokhoz, az intézményi fejlesztési tervben meghatározott célokhoz? Miként elemzik, vitatják meg, és építik be az új kutatási irányokat, módszertani és kutatástechnológiai eljárásokat a doktori programokba, és miként hat vissza a megújítás az intézményi alap- és mesterprogramok kutatási témáira és a hallgatói kutatási lehetőségekre?

A TDI vezetése, illetve a TTDHT folyamatosan figyelemmel van arra, hogy a képzési programja összhangban legyen tudományterületének hazai és nemzetközi kutatási irányjaival, az anyaintézmény céljaival és stratégiájával, és megfelelően támogatja a doktori iskola küldetésében és jövőképében foglaltak megvalósítását. A TDI képzési programját egy négytagú grémium, Prof. Dr. Horváth Miklós, Prof. Dr. Szávai Ferenc, Dr. Hermann Róbert és Rigó Róbert PhD folyamatosan értékeli és felülvizsgálja. Ehhez részint az oktatói, részint a hallgatói visszajelzéseket, valamint a képzés során tapasztaltakat vesszük figyelembe. Az elkészült munkaanyagokat a TDI elé terjesztjük és megvitatjuk. A doktoranduszok visszajelzései alapján tervezzük a képzési terv átalakítását, amelynek évén a meghirdetett tanórák korszak-specifikusabb képzésre adnának lehetőséget. Erre valószínűleg ebben az évben sor kerül.

Miután oktatóink részt vesznek a kari alap- és mester történelemszakképzésben, a meghirdetett szakdolgozatoknál is igyekszünk a doktori iskola profiljához illő témákat meghirdetni. Figyelemmel kísérjük a tehetséges diákokat, s bevonjuk őket a kari pályázatokba, illetve közös tudományos tanácskozásokat rendezünk a mesterszakos és a doktori iskolai hallgatóknak.

3. ESG 1.6 Tanulástámogatás és hallgatói szolgáltatások

MAB elvárás: „A doktori képzéshez szükséges infrastruktúra (kutatás/művészeti tevékenységek, oktatás és tanulás céljára szolgáló helyiségek és eszközök, szakirodalom, könyvtár, adatbázisok, laborok, műszerek, informatikai rendszerek) mennyisége, minősége és hozzáférhetősége megfelelő.”

A 2025. évi beszámolóban választ igénylő kérdések: A könyvtári és információs rendszer mennyire alkalmas a nemzetközi szakirodalom, adatbázisok stb. révén a nemzetközi tudományos információs szolgáltatások támogatására? Milyen szolgáltatásokkal (plágiumellenőrzés, számítógépes állomások, pályázat konferenciárésztétel/publikálás támogatására) segítik a doktoranduszok eredményességét és kutatási tevékenységeik láthatóvá tételét? Miként használják ki a távoktatás és az online rendszerek nyújtotta lehetőségeket? Milyen adatokat gyűjtenek a könyvtár és egyéb infrastruktúra használatára vonatkozóan, és hogyan használják fel ezeket? Összességében hogyan értékelik a doktori képzés infrastrukturális adottságait?

A kari könyvtári és információs rendszer alapvetően alkalmas a nemzetközi szakirodalom, adatbázisok stb. révén a nemzetközi tudományos információs szolgáltatások támogatására. A kar rendelkezik plágiumellenőrző szoftverrel, a számítógépes állomások száma megfelelő, az intézményi WIFI-hálózat jól működik. Belső pályázatokkal segítjük a doktoranduszok konferenciárésztételét, támogatjuk értekezéseik publikálását. Mindez jelentősen növeli a képzés eredményességét és a doktori hallgatók kutatási tevékenységének láthatóvá tételét. A doktori képzésben a távoktatást legfeljebb a külföldi hallgatók esetében (ill. korábban, a COVID idején használjuk. Ugyanakkor az online rendszerek nyújtotta lehetőségeket (pld. az egyetem által előfizetett adatbázisokhoz való hozzáférés, online konzultáció) messzemenően kihasználjuk. A könyvtár és egyéb infrastruktúra használatára vonatkozóan adatokat nem gyűjtünk, de figyelemmel kísérjük a könyvtári állomány alakulását. Összességében a doktori képzés infrastrukturális adottságait megfelelően értékeljük.

MAB elvárás: „A hallgatók szempontjából fontos a tanulmányi ügyintézés minősége. A tanulmányi ügyekkel kapcsolatos információk a hallgatók számára elérhető felületen megtalálhatók, az ügyintézés minősége kielégíti a hallgatók igényeit.”

A 2025. évi beszámolóban választ igénylő kérdések: Külön ügyintézővel rendelkezik a doktori iskola, vagy más szervezeti egység végzi a doktori képzéssel kapcsolatos adminisztrációt? Az adminisztratív személyzet mennyire képes az idegen nyelvű doktoranduszok számára a magyar nyelvűekkel azonos szintű szolgáltatásokat nyújtani? Elektronikus ügyintézésre van lehetőség (magyar és külföldi hallgatók számára egyaránt)?

Az elmúlt években pozitív változás volt, hogy a TDI-nek végre lett saját, főállású, igaz, nem teljes munkaidős adminisztrátora. Ugyanakkor a nem túl magas bérezés miatt folyamatosan az a veszély fenyeget, hogy az illető elhagyja az egyetemet.

A TDI-nek nincs nem magyar anyanyelvű külföldi hallgatója. Az ügyintézés tekintetében a hallgatók egyes ügyeket (kérvények, igazolások beküldése stb.) tudnak elektronikusan intézni.

MAB elvárás: „A doktoranduszoknak lehetőségük van részt venni a nemzetközi tudományos életben.”

A 2025. évi beszámolóban választ igénylő kérdések: Milyen nemzetközi kapcsolatrendszerrel rendelkezik a doktori iskola, és ezt milyen formában és milyen eredménnyel tudják a doktoranduszok hasznosítani? Milyen szervezett és nem szervezett módon támogatja a doktori iskola az említett együttműködéseket és kapcsolattartást (pl. nemzetközi tudományos egyesületekben való tagság)? Biztosított-e az idegen nyelvű kurzusokon való részvétel lehetősége a hazai és nemzetközi hallgatók számára? Mennyire jellemző a nemzetközi oktatók bevonása a doktori képzésbe? Ismertessék és értékeljék a doktoranduszoknak az önértékelés által lefedett öt éves időszakban hazai és nemzetközi tudományos/művészeti rendezvényeken, konferenciákon való részvételét, valamint az ezeken szerzett ismeretek és tapasztalatok továbbadását. (Idegen nyelvű kurzusok, a vendégoktatók listája szükséges)

MAB elvárás: „A doktoranduszok számára tanulmányi és szociális nehézségek esetén rendelkezésre álló támogatások illeszkednek az igényekhez, biztosítják az inkluzivitást és az esélyegyenlőséget.”

A 2025. évi beszámolóban választ igénylő kérdések: Milyen mentorálási, felzárkóztatási, tehetséggondozási és karrier-tanácsadási segítséget biztosítanak (ideértve a külföldi doktorandusz hallgatókat is)? Hogyan segítik elő a fogyatékkal élők és egyéb hátrányos helyzetű csoportok hozzáférését az oktatáshoz? Amennyiben ezen szolgáltatások szervezése intézményi/kari szinten zajlik, hogyan biztosítják, hogy a doktoranduszok értesüljenek ezekről a lehetőségekről?

1. ESG 1.2 és 1.9. A képzési programok kialakítása és jóváhagyása, továbbá a 2024. évi folyamatok figyelemmel kísérése és értékelése.

A doktori képzés és a fokozatszerzés folyamatait évente tervezetten egyszer vizsgáljuk felül, ugyanakkor az év közben tartott tanácsülésen is megosztjuk az időközben szerzett tapasztalatokat és az ezek alapján megfogalmazott javaslatokat.

Miután hallgatóink többsége aktív állományú munkavállalóként jutott el a védésig, vagy rövid idővel a védést követően munkaviszonyt létesített, a munkaerőpiaci elemzések és/vagy a külső partnerektől kapott visszajelzések figyelembevételét nem tartjuk releváns szempontnak.

2. ESG 1.3 Hallgatóközpontú tanulás, tanítás és értékelés

A doktoranduszok szükségleteinek sokféleségét az egyes tematikák kidolgozásánál, azok állandó frissítésével, szükség esetén átdolgozásával kezeljük. Miután terveink szerint a két doktori programunk közül a másodikat, amely az 1918-1968 közötti időszakra vonatkozik kettéosztani, s az így létrejövő harmadik program időhatárát a rendszerváltásig kitolni tervezzük. Ezáltal lehetővé válik a rugalmas, egyéni tanulási útvonalak kialakítása is, amelyeket a személyes konzultációk révén is tovább erősítünk. A digitális technológia nyújtotta lehetőségeket részint a beszámolók és prezentációk esetében, részint a módszertani jellegű kurzusoknál használjuk.

A témavezetői tevékenység során nagy hangsúlyt fektetünk a személyes konzultációkra, a vezetett hallgatók megfelelő orientálására; a publikációs lehetőségek megteremtésére, illetve a tudományos (köz)életbe való bevezetésére. Tapasztalataink alapján a hallgatók nagyjából elégedettek a témavezetők tevékenységével, s ugyanígy, a témavezetők is elégedettek a doktoranduszokkal. Az elmúlt években egyik oldalról sem volt jellemző a „szakítás”; a „kihulló” doktori hallgatóknál minden esetben az volt az ok, hogy a komplex vizsgán nem felelt meg a hallgató.

Az értékelési kritériumrendszer előzetes nyilvánosságát mind a szemináriumok, mind a vizsgatárgyak esetében a követelmények előzetes közzéjele jelenti. A komplex vizsgáknál a beugró a historiográfiai fejezet, a szóbeli vizsgánál pedig hallgatókkal előre közöljük annak tematikáját.

A bíráló bizottságok tagjait, a jelölt témavezetőjének ajánlását is figyelembe véve, a TTDHT választja ki.

Az elmúlt öt évben nem volt olyan eset, hogy a TTDHT tagjai komolyan kifogásolták volna egy értekezés színvonalát. A TDI-nél eddig nem volt olyan eset, hogy idegen nyelven nyújtottak volna be értekezést; de ha ilyen eset előfordulna, nyilván élni fogunk az előzetes nyelvi kontroll lehetőségével.

Miután viszonylag ritkán fordulnak elő egyéni felkészülők, a központi szabályozók alapján kellő rugalmassággal kezeljük a kérdést.

Vitatott ügyekben a doktoranduszok egyenesen a TTDHT-hoz fordulhatnak.

A doktoranduszokat bevonjuk a TDI vagy a Történettudományi Intézet oktatói által elnyert pályázatokba. Előadókészségüket a szóbeli előadások ösztönzésével fejlesztjük. A kutatások szellemi tulajdonjogi kérdéseinek kezelésénél mindig felhívjuk a figyelmüket arra, hogy kutatási eredményeik a sajátjaik, azaz, érdeksérelem esetén határozottan álljanak ki magukért. Szükség esetén (bár erre eddig nem volt példa) a TDI oktatói is léphetnek ilyen ügyekben.

Az autonóm látásmód kialakításának elsődleges fórumai a szemináriumok, ahol igyekszünk minél több vitahelyzetet teremteni.

A doktoranduszokat ösztönözzük arra, hogy publikációs kreditjeik egy részét ismeretterjesztő előadásokkal szerezzék meg. Ha tudomásunkra jut, hogy valahol a témájukba vágó konferenciát vagy tanácskozást tartanak, felhívjuk rá a figyelmüket. Emellett rendszeresen továbbítjuk minden aktív állományú doktoranduszunknak a beérkezett konferencia-felhívásokat.

3. ESG 1.4 A hallgatók felvétele, előrehaladása, tanulmányaik elismerése és a képesítés odaítélése

A felvételi követelményeket a felvételi felhívásban tesszük közzé. Ebben szerepel

- a jelentkezési lap igénylésének és benyújtásának módja,
- a felvétel követelményei és feltételei;
- a várható keretszám
- az állami ösztöndíjas és az önköltséges képzésről szóló információ

A TDI-ben a tanulmányi kreditek esetében egyértelműen rögzített, hogy mi szükséges a teljesítésükhöz; pld. a publikációknál meg vannak határozva a minimumkövetelmények. A komplex vizsga, a műhelyvita és a fokozatszerzés követelményei egyértelműen rögzítettek. A diszciplináris szakaszban félévenként beszámoltatjuk a hallgatókat az előhaladásukról, s ezeken a beszámolókon a TDI valamennyi oktatója jogosult megjelenni, azaz, a hallgató nemcsak a témavezetője, hanem a többi oktató részéről is visszajelzést kaphat arról, hogy tanulmányai/kutatása során nem került-e zsákutcába, s hogy milyen irányokban kell tovább haladnia. az elmúlt években többször volt példa arra, hogy hallgatókat részleges vagy teljes témamódosításra beszéltünk rá.

A doktori iskola dokumentumai világosan rögzítik, hogy a doktoranduszok milyen módon és mikor vehetnek részt az oktatási tevékenységben. Ezt a tevékenységet a TDI adminisztrátora tartja nyilván. Problémát jelent az oktatók magas előírt óraszám, de az utóbbi évek tapasztalatai alapján a doktori hallgatók kiválóan alkalmazhatók a gyengébben teljesítő BA-s vagy osztatlan tanárszakos hallgatók felzárkóztató képzésében.

A TDI esetében az elmúlt években nem fordult elő, hogy valamely hallgatónk külföldi részképzésben vagy egyéb mobilitásban vett volna részt, így a kreditelismerés problémája sem került elő. Ugyanakkor a TDI szabályzatának értelmében a doktorandusz más egyetemen vagy külföldön – előzetes jóváhagyás alapján – szerzett kreditjeinek vagy dokumentált teljesítményének beszámításáról írásbeli kérelem és az elvégzett kurzus tematikája alapján a TTDHT dönt.

4.. ESG 1.5 Oktatók

A TTDHT és a TDI Minőségbiztosítási Bizottsága folyamatosan figyelemmel kíséri a doktori.hu, ill. az MTMT alapján a TDI törzstagjainak szakmai teljesítményét, törzstaggi kritériumoknak való megfelelést.

Az előző, 2019. évi akkreditációs eljárás óta törzstag lett Dr. habil. Bertalan Péter Tamás Phd., Prof. Dr. habil. Szávai Ferenc, Prof. Dr. habil. Kurucz György Phd. Távozott a törzstagjaink közül Dr. habil Balla Tibor DSc., elhunyt Prof. Dr. habil Gergely András Dsc.,

professor emeritus, Prof. Dr. habil Csoma Zsigmond DSc. Jelenleg hat egyetemi tanári és két docensi besorolású törzstagunk van, akik mindegyike megfelel a követelményeknek.

A TTDHT folyamatosan figyelemmel kíséri a TDI korfájának alakulását. Folyamatosan biztatja a TDI azon habilitációval nem rendelkező, fiatalabb oktatói a habilitálásra; keresi azokat a külsős, oktatási tapasztalattal rendelkező fiatal szakembereket, akik megfelelnek a törzstagsági kritériumoknak, hogy létesítsenek kapcsolatot a TDI-vel; s folyamatosan jelzi az Egyetem vezetésének azt, ha a küszöbön álló nyugdíjazás vagy más tényező miatt a törzstagok számának csökkenése várható. Újabb törzstagok bevonásának részint az egyetem költségvetési lehetőségei, részint a kötelező óraszámokkal kapcsolatos előírások szabnak gátat.

Az oktatók, témakiírók és témavezetők kiválasztásának fő szempontja az illetők tudományos teljesítménye és kompetenciája, valamint kutatási területüknek a TDI programjához történő illeszkedése. Teljesítményük - különös tekintettel a témavezetésre – értékelésénél elsődleges szempont, hogy képesek-e eljuttatni doktoranduszukat a munkahelyi vitáig, illetve a védésig. Ezzel kapcsolatban külön kritériumrendszert nem dolgoztunk ki, aminek fő oka az, hogy egy-egy témavezetőnél eddig általában egy vagy két végig vitt folyamatról beszélhetünk, azaz, az elmúlt néhány évig nem állt rendelkezésünkre elegendő tapasztalati anyag, merőben formális követelmények kidolgozását pedig fölöslegesnek ítéltük. A TDI oktatóinak, témavezetőinek szakmai teljesítményét a TTDHT vizsgálja felül és felügyeli.

Az oktatók túlterheltségét nem könnyű megoldani, hiszen többségük nem csupán a TDI-ben, hanem az egyetemi képzésben is részt vesz, s a kötelező óraszámok teljesítése – főleg a nem professzori besorolású oktatóknál – jelentős időt visz el. Ezt fokozza, hogy az egyetemi vezetés nem mindig tanúsít kellő rugalmasságot a csoportlétszámok tekintetében, így olykor a BA-s és a tanárszakos képzésben oktató munkatársaink túlzottan nagy létszámú csoportokkal kénytelenek dolgozni, holott a csoportbontással az óraterhelésük is könnyebben teljesíthető lenne. Az anyaintézménnyel való együttműködés tehát nem mindig biztosítja, hogy a TDI-ben aktív tevékenységet vállaló oktatók az intézményben végzett egyéb tevékenységük mellett elegendő időt és energiát tudjanak fordítani a doktori képzésre és saját kutatási tevékenységükre.

Az oktatók oktatásmódszertani felkészültségét az egyetemi IKT Kutatóközpont havi kurzusainak segítségével, illetve önképzéssel fejlesztjük. Az oktatók szakmai fejlődését alapvetően segíti az Egyetem által alapított Szenczi Molnár Albert Ösztöndíj, amelyet a külön e célra kutatási tervet benyújtó oktatók kaphatnak; illetve azok az alkotói félévek, amelyeket az oktatók többéves időközönként elnyerhetnek, bár ebben a tekintetben volna még hova fejlődni.

A képzések fő helyszínéül szolgáló Reviczky utca 6. alatti épületben biztosított az oktatók számára az oktatáshoz a szükséges informatikai háttér, saját irodája csak a TDI vezetőjének van. Az oktatók egy része rendelkezik az egyetem által biztosított mobil informatikai eszközzel.

Az Egyetem vezetése kimondottan támogatja a Q-s folyóiratokban történő publikációt, ugyanakkor ez a történettudomány tekintetében sokszor komoly akadályokba ütközik a fogadó fél részéről tanúsított érdektelenség vagy elutasító magatartás miatt.

1. Szabó Noémi Anna műhelyvitája
2. Tokaji Zsolt Márton műhelyvitája
3. Glaub Krisztián István műhelyvitája
4. Forgács Márton műhelyvitája
5. Szilágyi Zita Mária szigorlata és műhelyvitája
6. Keserű Norbert nyilvános védése

Budapest, 2025. március 8.

Prof. Dr. Hermann Róbert
a KRE Történettudományi Doktori Iskolájának vezetője